Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins

Mat á stuðningsþörf barna

Notagildi og framtíðarmöguleikar

Guðný Stefánsdóttir, þroskaþjálfi MA
Framkvæmdastjóri SIS

Ástríður Erlendsdóttir

Chien Tai Shill

Guðný Stefánsdóttir

Hildur Eggertsdóttir

Steinunn Rósa Guðmundsdóttir

Þóranna Halldórsdóttir

Yfirfærsla málefna fatlaðra frá ríki til sveitarfélaga - 2010

- Ríkisendurskoðun taldi skipulagi og stjórnun málaflokksins ábótavant.
- Fjárveitingar til þjónustuaðila tóku ekki mið af lögbundnu mati á þjónustuþörf þeirra sem þjónustuna þurftu.
- Bent var á mikilvægi þess að yfirvöld tækju í notkun og hefðu eftirlit með matskerfi til að meta þjónustuþörf einstaklinga. Lögð var áhersla á að matskerfið uppfyllti þær kröfur sem til þess eru gerðar, m.a. um að matið sé í raun sambærilegt á landsvísu svo að fatlaðir njóti jafnræðis.
- Niðurstaða: Tryggja þyrfti samræmt mat á þjónustuþörf, miða fjárveitingar við þjónustuþörf.

Skýrsla um eftirfylgni 2014

- Ábending um að fjárveitingar byggi á mati á þjónustuþörf hefur komið til framkvæmda eftir tilkomu SIS-A matskerfis.

- Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins annast matið að fengnu samþykki Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga sem greiðir fyrir það og nýtir niðurstöður til að meta kostnað við stuðningsþarfir fatlaðra einstaklinga.

- Ríkisendurskoðun telur að brugðist hafi verið við ábendingunni. Mælitæki til að meta þjónustuþörf einstaklinga er komið í gagnið, þ.e. SIS-matið. Einn aðili sér um framkvæmd þess fyrir þá landsmenn sem á þurfa að halda.

Úttekt á framkvæmd stefnu um menntun án aðgreiningar (2017)

Bæta þarf matsaðferðir sem notaðar eru við að greina stöðu barna og aðstoð við nemendur, með sérstakri áherslu á að grípa snemma til íhlutunar.

“Viðhaldið er kerfi til að meta þarfir á grundvelli greiningar á námsörðugleikum með þeim afleiðingum að ekki eru kannaðar aðrar leiðir til að meta þarfir sem byggjast í ríkara mæli á kennslu án aðgreiningar.”

Úttekt á framkvæmd stefnu um menntun án aðgreiningar (2017)

Viðmiðabundin úttektaraðferð

- **5. viðmið:** Meirihluti viðmælenda úr skólasamfélagi telja að ráðstöfun fjármuna taki ekki mið af sjónarmiðum um jöfnuð, skilvirkni og hagkvæmni.
- Margir eru þeirrar skoðunar að núverandi fjárveitingavenjur auðveldi starfsfólki ekki að vinna að menntun án aðgreiningar.

Úttekt á framkvæmd stefnu um menntun án aðgreiningar (2017)

- "Útlit er fyrir að kostnaður vegna einstaklingsbundinna sérþarfa í námi á grundvelli formlegrar greiningar muni aukast jafnt og þétt. Aftur á móti eru engin skýr merki um að fjárframlög séu nýtt með þeim hætti sem bestum árangri skilar."

Upplýsingar sem matsmenn fengu á vettvangi

- Úthlutun vegna sérþarfa nemenda þótti ekki alltaf skýr.
- Úthlutun er byggð á læknisfræðilegum greiningum sem oft gefa ekki raunsanna mynd af þörfum hvers einstaks barns.
- Fagmenn skólasamfélagsins vildu mun frekar geta byggt sérhæfða vinnu sína út frá einstaklingsbundnum þörfum.
- Dæmi: Tveir 7 ára drengir með sömu greiningu, í sama bekk, með gjörólíkar þarfir fyrir stuðning.
- Upplýsingum um væntanlegar breytingar (þ.e. SIS-C) var tekið fagnandi.

Hlutleysi og gæði grundvöllur réttlátrar skiptingar

- Það eru miklir hagsmunir í húfi ef við viljum innleiða og festa í sessi réttlátari og óháða skiptingu við útdeilingu fjármagns.
- Framkvæmd Mats á stuðningsþörf þarf því að skipuleggja þannig að þær kröfur sem til þess eru gerðar um nákvæm/ströng gæðaviðmið séu uppfyllt.

Hlutleysi og gæði grundvöllur réttlátrar skiptingar

- Til að standast kröfur um gæði er Mat á stuðningsþörf barna lagt fyrir af sérþjálfuðum matsmönnum sem eru algjörlega ótengdir annarri starfsemi sem snýr að barninu eða því sveitarfélagi þar sem það býr í.
- Það er mikilvægt að ekki sé slegið af kröfum um gæði og að fylgst sé með vinnu matsmanna á kerfisbundinn hátt sbr. gæðaviðmið AAIDD (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities), rétthöfum matskerfisins.
- Reglulegar mælingar á áreiðanleika og stöðugleika hjá matsmönnum.

Hlutleysi og gæði grundvöllur réttlátrar skiptingar

- Tengsl matsmanns við sveitarfélag, áframhaldandi tengsl við framkvæmdaaðila þjónustu eða áframhaldandi tengsl við fjölskylduna s.s. í formi ráðgjafar, aðkoma að fleiri málum sem tengjast fjölskyldunni og/eða framkvæmd þjónustu getur valdið hagsmunaárekstum, skapað vanhæfi eða skert hlutleysi matsmannsins.

Komið í veg fyrir hagsmunaárekstra

- Nú þegar er gerð krafa um að matsmenn sem starfa við Mat á stuðningsþörf fullorðinna sem unnið er fyrir Jöfnunarsjóð sveitarfélaga vegna úthlutunar fjármuna skulu vera óháðir að öllu leiti þ.e. þeir mega ekki tengjast á annan hátt en að framkvæma matið.
- Þeir mega ekki starfa fyrir það sveitarfélag þar sem mat er framkvæmt né heldur starfa í nefndum og ráðum sveitarfélagsins þar sem fjallað er um málefni fatlaðra.
- Reglulega eru framkvæmd gæðamöt útgefin af AAIDD.

Sem sagt ....

- Með tilkomu SIS-C munu framlög vegna sérþarfa fatlaðra barna byggja á samræmdu mati þar sem þörf hvers og eins barns fyrir stuðning kemur fram, óháð tegund eða heiti fötlunar.
- Matið þarf að framkvæma af óháðum aðilum og fylgjast náið með gæðum.
- Matið er sambærilegt á landsvísu svo að fötluð börn njóti jafnræðis að þessu leiti.

Hvar verða niðurstöður helst nýttar

- Jöfnunarsjóður sveitarfélaga
- Sveitarfélög
- Heimili barnsins
- Skólar
- Frístunda- og tómstundaþjónustu
- Önnur tilboð sveitarfélaga til stuðnings fötluðum börnum og fjölskyldum þeirra

Notagildi

- Niðurstöður verða nýttar til að deila fjármunum sem ætlaðir eru til að koma til móts við þarfir barna með miklar stuðningsþarfir.
- Niðurstöður nýtast sveitarfélögum og skólum til að fá heildarsýn yfir stuðningsþarfir þeirra barna sem þeir þjónusta. Þannig má t.d. sjá á hvaða sviði þarf að auka fagþekkingu og hvort verið sé að veita börnum með sambærilegar stuðningsþarfir sambærilegan stuðning.
- Niðurstöður nýtast foreldrum barnanna til að fá aukinn skilning á þörfum þeirra fyrir stuðning.

Notagildi

- Niðurstöður nýstast sérfræðingum við skilgreiningu á þörfum barnsins fyrir stuðning á ýmsum sviðum og geta þannig orðið hluti af greiningarniðurstöðum.
- Niðurstöður nýtast þeim sem vinna með börnunum til að gera markvissar einstaklinsbundnar áætlanir um stuðning.

Framkvæmd stöðlunar - Þeir sem veittu matsmönnum upplýsingar ásamt foreldrum

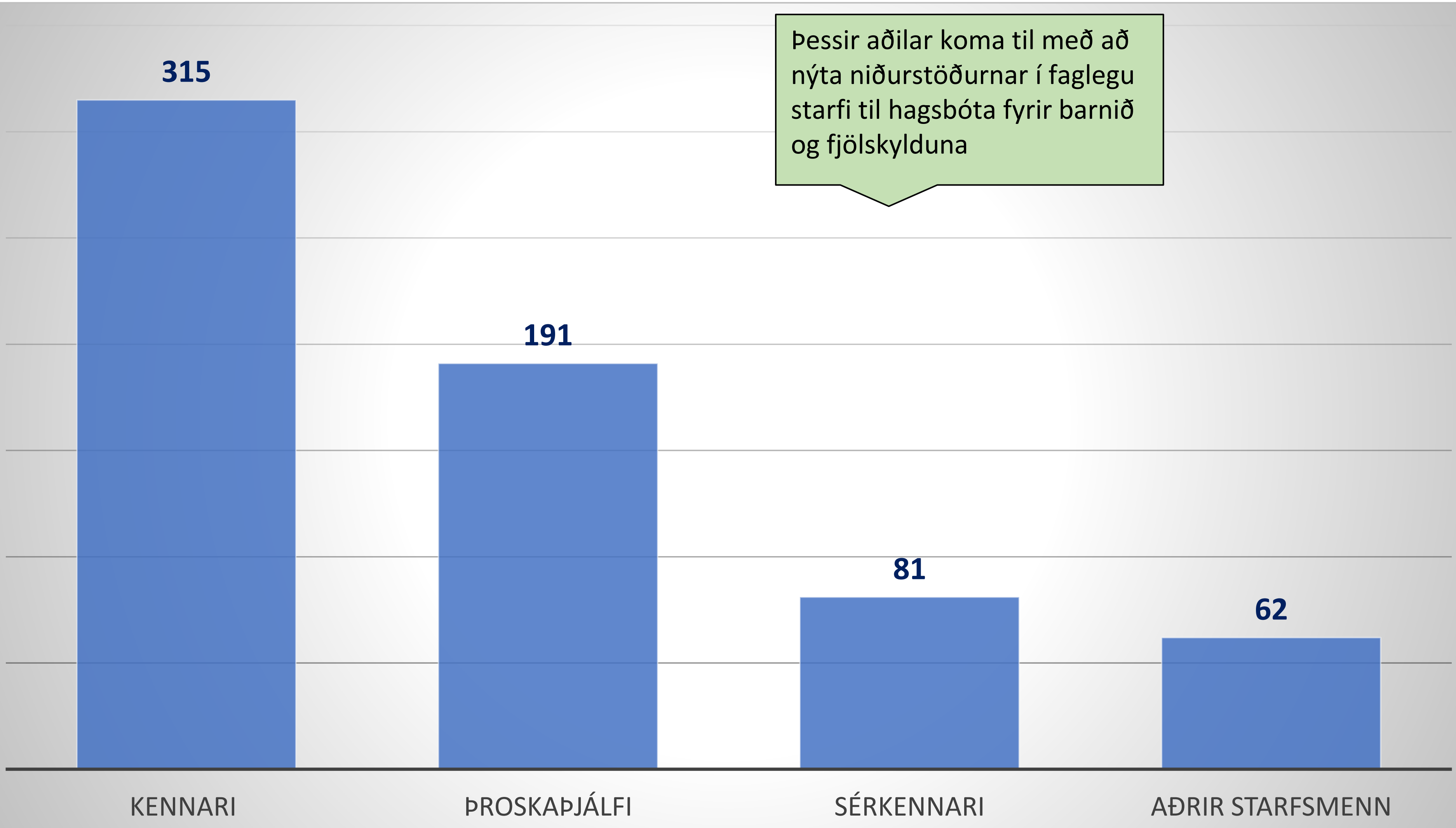

Stuðningssvið

1. Viðfangsefni á heimili
2. Viðfangsefni í samfélagi og nærumhverfi
3. Viðfangsefni tengd skólasókn
4. Viðfangsefni tengd námi í skóla
5. Viðfangsefni tengd heilsu og öryggi
6. Félagsleg viðfangsefni
7. Viðfangsefni tengd hagsmunagæslu

- Sérstök þörf fyrir stuðning vegna heilsu og hegðunar

Hvað metur SIS®

Þátttakandi:

Væntingar

Ábyrgð

Þátttaka

SIS-C

mælir bilið

Tegund stuðning

Tíðni stuðnings

Daglegur stuðningstími

Dæmigerður jafnaldri í sama samfélagi:

Væntingar

Ábyrgð

Þátttaka

aaidd
American Association on Intellectual and Developmental Disabilities

Mat á stuðningsþörf
Atriði lögð til grundvallar

- Jöfn tækifæri til þátttöku
- Tækifæri til sjálfsákvörðunar
- Almenn tilboð - Jöfn réttindi
- Andleg og líkamleg vellíðan
- Jákvæð félagsleg samskipti
- Þörf fyrir persónulegan stuðning en ekki samnýtta aðstoð
- Tómstundir út frá óskum, væntingum og áhugasviði
- Lýðræði

SIS matsviðtal

- Upplýsingar sem koma fram í viðtölum og þegar matsmenn hitta barnið, varpa oft nýju ljósi á þörf fyrir stuðning.
- Aðferðafræðin sem notuð er leiðir af sér nýja sýn á möguleika og tækifæri barnsins til þátttöku.
- Lagt er upp með að ræða um óskir og væntingar sem oft á tíðum er ný nálgun.
- Stuðningur sem tekur mið af skipulagi þjónustu er ekki til umræðu.

Að nýta aðferðafæði SIS-C matskerfisins fyrir einstakningsbundinn stuðning

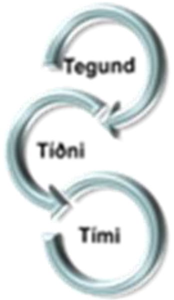

- Niðurstöður og upplýsingar sem fram koma í viðtölum nýtast til að gera markvissar áætlanir fyrir hvert og eitt barn.
- Matskerfinu er ætlað að greina einstakar þarfir á hverju stuðningssviði út frá tegund og magni og gefa niðurstöður því möguleika á skilvirkari áætlun.

Að nýta aðferðafæði SIS-C matskerfisins fyrir einstakningsbundinn stuðning

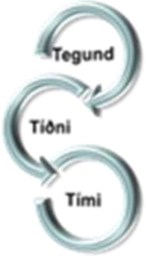

- Með því að skilja stuðningsþarfir út frá þessari aðferðafræði má gera raunhæfari áætlanir um stuðning.
- Aðferðafræðin sem lögð er til grundvallar (tegund, tíðni, tími) einfaldar að veita viðeigandi stuðning og koma í veg fyrir of mikinn eða of lítinn stuðning.

Að nýta aðferðafæði SIS-C matskerfisins fyrir einstakningsbundinn stuðning

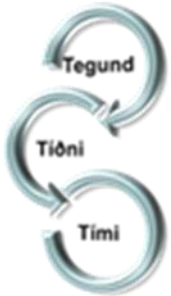

- Án þessara upplýsinga höfum við hingað til þurft að geta okkur til um stuðningsþörf á tilteknum sviðum, með misgóðum árangri.
- Markvissari áætlun um stuðning opnar möguleika á áhrifaríkari íhlutun þar sem settur er „fókus“ á hvað barnið þarf til að vera fullur þáttakandi og ná farsælum eða ásættanlegum árangri.

Að nýta aðferðafæði SIS-C matskerfisins fyrir einstakningsbundinn stuðning

- Nota stigagjöf úr SIS matshefti til leiðbeiningar og úrvinnslu.
- Gera góðar lýsingar til að geta veitt viðeigandi stuðning.
- Mikilvægt fyrir barnið ………..
- Mikils virði fyrir barnið ……

Mikilvægt fyrir ....
(Important for ....)

- Atriði sem teljast mikilvæg fyrir, af t.d. foreldrum, kennurum eða barninu sjálfu.
- Snýr t.d. að heilsu, öryggi, kröfum, hindrunum, væntingum samfélags.

Mikils virði fyrir ....
(Important to ....)

- Það sem barnið segir okkur eða sýnir að sé mikilvægt fyrir það.
- Snýr að óskum, áhuga, gildismati, hagsmunum, dálæti, forgangsröðun lífsgæða, persónulegum markmiðum, eftirsóknarverðu, hafa ofan af fyrir sér.
- Tilfinningar, vilji, skoðanir.
- Hvað vil ég ekki!

Að nýta aðferðafæði SIS-C matskerfisins fyrir einstakningsbundinn stuðning

- Skoða heildarmynd um stuðningsþörf og mynstur.
- Lesa úr niðurstöðum fyrir hvert og eitt atriði.
- Fara yfir atriði matskerfisins með tilliti til:

Tegund og magn stuðnings

Mikils virði fyrir og **Mikilvægt fyrir**.

Heildstæð áætlun
(Comprehensive programs)

- Niðurstöður SIS-C gefa möguleika á að útbúa heildstæða áætlun.
- Yfirgripsmikil og nær til allra stuðningssviða.
- Slík áætlun gefur möguleika á að nota íhlutunaraðferðir sem eru líklegar til að skila árangri.
- Markmið eru mælanleg.
- Reglulega er unnt að fylgjast með framvindu.

Heildstæð áætlun (Comprehensive programs)

- Vel skilgreint innihald og ferli
- Einstaklingsmiðuð þjálfun og kennsla
- Skipulögð yfirfærsla og alhæfing
- Mat á framvindu og árangri
- Eftirlit með framvindu og gæðum
- Þátttaka fjölskyldu

Samvinnuverkefni og sameiginleg ábyrgð

- Á vettvangi er vilji til að vinna faglega en skortur á teymi til að vinna með.
- Fagmenn mikið einir með ábyrgð.
- Stuðningsfulltrúar of mikið einir og oft á tíðum með of mikla ábyrgð.
- Aðgangur að ráðgjöf takmarkaður eða enginn.

Samvinnuverkefni og sameiginleg ábyrgð

Teymisvinna

- Gera ráð fyrir meira samstarfi.
- Reglulegum fundum og fræðslu.
- Þörf á að skilgreina aðgang að ráðgjöf.

Leiðbeiningar um viðurkennt verklag (Best Practice Guidelines)

- Heildstæðar áætlanir um stuðning
- Skipulagt mat á framvindu – reglulegar áherslubreytingar eftir mat
- Ef árangur er ekki ásættanlegur:

a. Auka styrk þjálfunar/kennslu – fjölga tímum

b. Breyta áherslum

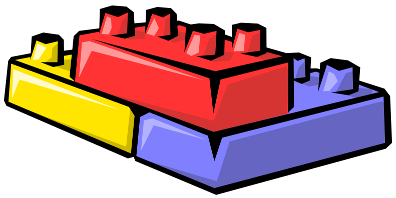

c. Fækka í hóp

d. Fá viðbótar stuðning eða ráðgjöf

e. Leggja áherslu á meðferðarheldni

Mat á framvindu

1

- Að hve miklu leiti var stuðningsáætlun framfylgt?

2

- Hvernig gekk að veita þann stuðning sem óskað var eftir í áætlun?

3

- Að hve miklu leiti hafa markmið um stuðning náðst?

Notagildi og framtíðarmöguleikar

- Niðurstöður Mats á stuðningsþörf fyrir börn nýtast til „réttlátrar“ útdeilingar á fjármagni.
- Innleiðing matskerfisins eykur möguleika á jafnrétti, fullri þátttöku og vonandi auknum lífsgæðum fyrir fötluð börn og fjölskyldur þeirra.
- Niðurstöðurnar nýtast við gerð markvissra áætlana um stuðning og í kjölfarið árangursríkari íhlutun sem hlýtur að vera markmið okkar allra.